

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
збірник наукових праць
(за матеріалами науково-практичної конференції)

Одеса
2023

УДК:376
П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ
Вченої Ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського
(протокол №4 від 26.10.2023 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ганчар І. Л. – доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання і спорту Національного університету «Одеська морська академія».

Кисличенко В. А. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцента кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – професор **Форостян О. І.**

Відповідальний редактор – професор **Соколова Г. Б.**

Технічний редактор – викладач **Маматова З. Р.**

Члени редколегії:

Лещій Н. П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Арнаутова Л. В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Притиковська С. Д. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського», завідувачка СНДЗ №193 компенсуючого типу м. Одеси

Галущенко В. І. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Григор'єва Л. В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи №75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць (за матеріалами науково-практичної конференції) / редкол. О. І. Форостян та ін. – Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. 295 с.

УДК:376

ББК:74.00

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2023

«Веселий поїзд». Вчитель-логопед малює на піску поїзд із паровозом та трьома вагонами, в яких поїдуть іграшкові пасажери (наприклад, вовк, корова, коза, собака, білка, курча), кожен у своєму вагоні. У першому – ті, у назві яких один склад, у другому – два склади, у третьому – три склади.

Звуковий аналіз слова та речення.

"Слово розсипалося". Дитина пише чи шукає у піску різні літери, потім складає їх слова.

"Секретний лист". Вчитель-логопед креслить на піску схеми речень різного ступеня складності. Діти вигадують відповідні пропозиції. Потім учитель-логопед вимовляє пропозицію, а діти малюють відповідну схему.

Формування лексико-граматичних уявлень.

«Перелічи» (на узгодження іменників з порядковими чисельними). Вчитель-логопед перед заняттям ховає в піску іграшки та пропонує дитині відкопати їх та перерахувати (перша машина, другий кораблик тощо)

Розвиток зв'язного мовлення.

Що у нас, а що у вас? (Складання поширених пропозицій, засвоєння ступенів порівняння прикметників). Вчитель-логопед малює на піску вулицю (будинки, дерева), дитині пропонується домалювати картину і закінчити фразу (у нашому місті вулиці довгі, а в нашому місті ще довші; у нашому місті вдома великі, ... а в нашому місті ще більше.)

Висновки. Таким чином, заняття, які проводяться в пісочниці, дозволяють зробити корекційно-розвивальний процес творчим, цікавим, що приносить радість відкриттів та задоволення дітям.

Список використаних джерел:

1. Галущенко В. І. Особливості формування просодичного компонента мовлення у дітей зі стертою дизартрією: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.03. Одеса. 2012. С. 247.
2. Лозович О. Д., Тур Р. Й. Психокорекційна робота в логопедичній практиці: Методичні рекомендації. Херсон: РІПО, 2003. 128 с.
3. Рібцун Ю. В. Професійний довідник учителя-логопеда ДНЗ. Х.: Основа, 2012. 239 с.

Форостян О. І., Васильєва О. В.

НЕОБХІДНІСТЬ КОМПЛЕКСНОГО ВКЛЮЧЕННЯ ДІТЕЙ З ДИЗАРТРІЄЮ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. У сучасному освітньому середовищі все більш актуальною стає ідея інклюзивної освіти у зв'язку з усвідомленням необхідності оптимального включення до навчального процесу дітей з особливими освітніми потребами.

Уявлення про інклюзивну освіту дедалі більше завойовують позиції серед педагогів, і дедалі більше стають частиною педагогічного професійного життя.

Найчастіше інклюзія асоціюється з наявністю в дітей віком посправжньому важких проблем у сфері слуху, зору, опорно-рухового апарату, інтелекту. Ми вважаємо, що в сучасній освіті має розглядатися ширший підхід до проблеми інклюзії, який передбачає включення абсолютно кожної дитини до нової системи освіти, а не лише дітей із грубими порушеннями розвитку. На нашу думку, така інклюзія має допомогти кожній дитині розвинути та розвинути всі її здібності, які в неї є.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дошкільних закладах від 60 до 90 відсотків дітей мають ті чи інші проблеми, і найчастіше це саме мовні порушення різного ступеня складності. Діти з тяжкими порушеннями мови, наприклад, такими, як загальне недорозвинення мови, фонетико-фонематичне недорозвинення мови, заїкуватість, дизартрія, ринолалія, найчастіше навчаються у спеціалізованих дитячих садках [1]. Більше поглиблене обстеження показує, що в цих дітей є й інші порушення мовних і немовних функцій, які стають великою проблемою для цих дітей, оскільки перешкоджають соціалізації та адаптації в нових освітніх умовах. Саме тому проблема інклюзії і для таких дітей також є актуальною.

Над цими роботами працювали такі автори як В.І. Галущенко, Т.М. Грабенко, М.А. Поваляєва, М.І. Чистякова, Е.А. Пожиленко Т. та інші.

Діти з порушеннями мови, інтегровані до масової школи, відчувають значні труднощі у оволодінні процесами читання та письма. Крім того, дефіцит концентрації пам'яті та уваги, низька працездатність, швидка стомлюваність ускладнюють навчання з основних предметів. Тому проблема підготовки школи до інтегрованого навчання дітей із мовними порушеннями займає одне з найважливіших місць у сучасній освіті [2].

Виклад основного матеріалу дослідження. Інклюзивне навчання є однією з форм диференціації освіти, що дозволяє вирішувати завдання своєчасної активної допомоги дітям з труднощами у навчанні, спричиненими тяжкими порушеннями мови, адаптації до школи, зміцнення фізичного та нервово-психічного здоров'я дітей.

Дане навчання забезпечує оптимальні педагогічні умови для дітей з труднощами у мовленнєвому розвитку відповідно до їх вікових та індивідуально-типологічних особливостей, стану соматичного та нервово-психічного здоров'я. В рамках освітнього процесу має здійснюватися взаємодія корекційно-розвивального напрямів діяльності [3].

Якщо докладніше розглядати дітей із дизартричними розладами, можна впевнено сказати, що вони, поруч із іншими дітьми, потребують включення у звичайне освітнє середовище, оскільки проблема дизартричних порушень також дуже сильний і негативний впливом впливає на соціалізацію дітей.

Але включення дітей із даними порушеннями мови до загальноосвітнього середовища виявляється досить складним процесом. Психолого-педагогічне обстеження таких дітей виявляє порушення у них пізнавальної діяльності, а також недостатність окремих видів гнозису та праксису, що проявляється дисграфіями та дислексіями. Ця психологічна

характеристика поєднується з порушенням взаємовідносин з оточуючими, труднощами навчання, слабкою успішністю у школі, низькою самооцінкою.

Нерідко ці порушення поведінки поєднуються з відсутністю відхилень від норми інтелектуальному розвитку. При цьому, як правило, посилюється шкільна дезадаптація. У деяких дітей починають розвиватися вторинні психогенні психічні порушення через реакцію на власну неспроможність і ситуацію «хронічного неуспіху». Більшість дітей з порушеннями письма та читання переживають стан фрустрації [4]. Чим жорсткіше в сім'ї та школі по відношенню до дитини, тим аномальніше її реакції на труднощі.

В даний час, за даними зарубіжних та вітчизняних дослідників, кількість дітей з дизартрією, які мають труднощі у освоєнні соціального мікросередовища, значно зросла. Більшою мірою ці труднощі виявляються під час вступу дитини до школи.

На нашу думку, саме для того, щоб ці труднощі можна було запобігти, необхідно включення таких дітей у загальне освітнє середовище якомога раніше, оскільки в ранньому віці процес адаптації відбувається більш «безболісно» для дитини, ніж у старшому. Це пояснюється тим, що чим раніше починається робота з дитиною, яка має особливі освітні потреби, тим вищі її шанси на адаптацію та соціалізацію в суспільстві. Це обумовлено не лише процесами гуманізації, а й доведеною ефективністю та результативністю ранньої корекційно-педагогічної допомоги дитині з різними мовними розладами.

Основні особливості пізнавальної сфери дітей з дизартричними порушеннями: недостатня сформованість та диференційованість мотиваційної сфери, недостатня концентрація та стійкість уваги, слабкість у розвитку моторики, просторові труднощі.

Без спрямованої корекційної роботи ці наявні у дітей труднощі надалі можуть прийняти велику виразність і призвести до відсутності інтересу до навчання, зниження обсягу пам'яті, помилок запам'ятовування, труднощів у оволодінні листом (дисграфії), труднощів у оволодінні читанням (дислексії), слабого оволодіння граматикую. Для забезпечення нормального розвитку дитини в цілому до програми навчання включається комплекс завдань, спрямованих на розвиток когнітивних процесів: пам'яті, уваги, мислення, уяви та передумови їх нормального розвитку. Передбачається розвиток дрібної моторики, зорово-просторового та слухового гнозису, пізнавальної активності, мотиваційної сфери [5].

На думку багатьох науковців по-справжньому інклюзивний підхід має на увазі не просто механічне включення дітей з порушеннями до групи поряд з дітьми без порушень, цього явно недостатньо, а передбачає цілеспрямований вплив на абсолютно кожному дитину з тим, щоб її перебування в цій групі було комфортним та сприяло б його самореалізації. За такого підходу необхідно створення особливого єдиного професійного середовища, серйозний психолого-педагогічний супровід кожної дитини, пошук різних форм реалізації інклюзивного підходу. Так, дуже важливою є

взаємодія в освітньому процесі фахівців, музичного керівника, викладача фізичної культури, вихователів, і в кожному окремому випадку міра такої співпраці може бути різною. Така співпраця необхідна і в процесі діагностики, і в процесі створення індивідуального маршруту розвитку дитини та її реалізації. Приміром, і вчителем-логопедом, і педагогом-психологом виявляються порушення у своїх, специфічних областях, а й у загальних областях.

Інклюзивний підхід передбачає і ефективнішу співпрацю з батьками, яка може здійснюватися у різних формах. Так, логопедичні заняття можуть проводитись іноді у формі спільних занять дітей із батьками.

Це дуже корисно для дітей, оскільки створює для дітей незвичайну, нову обстановку, і діти вчать пристосовуватися до змін. Батькам це також може бути цікаво, тому що вони можуть отримати на таких заняттях і якісь нові для себе знання, і по-новому поглянути на своїх дітей, краще зрозуміти і реальні досягнення дитини, і ті труднощі, які може відчувати [1].

Спільні заняття дітей з мовними порушеннями та без таких порушень щодо розвитку інтонаційної виразності мови. Як відомо, у дітей із дизартрією, із загальним недорозвиненням мови та іншими мовними порушеннями спостерігається і бідність інтонаційної сторони мови. Але виявляється, що й діти без явних ознак мовних порушень також мають проблеми з мелодійною організацією мови. Так, деякі з дітей не можуть сприйняти і відтворити зміну висоти тону голосу, яка є невід'ємним компонентом мелодійного малюнка фрази. Тому такі спільні заняття корисні як дітям із мовними порушеннями щодо інклюзивного підходу, а й дуже корисні й необхідні часом у тому числі й дітям без явних мовних порушень.

Висновки. Таким чином, ми можемо зробити висновок про те, що діти з дизартрією нарівні з дітьми з іншими мовними порушеннями потребують комплексного включення до загальноосвітнього середовища в рамках інклюзивної освіти для більш успішного подолання мовних розладів та успішної соціалізації.

Список використаних джерел:

1. Андросова В. М. Використання інноваційних технологій в роботі з дітьми-логопатами старшого дошкільного віку для корекції вад звуковимови. Розкажіть онуку. 2004. № 10-11.
2. Берник Т. Л. До проблеми історії вивчення логопедичної допомоги дітям України. Хрестоматія з логопедії. Київ : КНТ, 2006. С. 42-48.
3. Галущенко В. І. Особливості формування просодичного компонента мовлення у дітей зі стертою дизартрією : дис. ...канд. пед. наук: спец. 13.00.03. О., 2012. С. 247.
4. Логопсихологія : навч. посіб. / С. Ю. Конопляста, Т. В. Сак ; за ред. М. К. Шеремет. – К.: Знання, 2010. 293 с.
5. Рібцун Ю. В. Професійний довідник учителя-логопеда ДНЗ / Ю.В. Рібцун. Х.: Основа, 2012. 239 с.